

Shrnutí hlavních poznatků

Obyvatelstva na Vysočině ubývalo vlivem snižujícího se počtu žen. Z pěti okresů kraje zaznamenal přírůstek počtu obyvatel jedině okres Jihlava. Podíl žen na celkovém počtu obyvatel roste s velikostní skupinou obcí, nejvyšší je ve čtyřech největších městech kraje. Ženy převažují ve vyšších věkových skupinách obyvatelstva (nad šedesát let) a tvoří 50,3 % populace Vysočiny, mezi kraji se jedná o nejnižší podíl.

Populace Vysočiny stárne, zmenšuje se dětská složka obyvatelstva a zejména ubývá mužů i žen v produktivním věku. Naopak roste počet žen a zvláště mužů ve věku 65 a více let.

Po minimu kolem roku 2000 se v Kraji Vysočina zvýšil počet narozených dětí. Postupně rostl podíl dětí narozených mimo manželství, i když stále patří v regionálním srovnání k nejnižším.

Dále roste průměrný věk matky při narození dítěte, zvyšovala se ale i úhrnná plodnost. Současně na Vysočině ubývalo potratů, počet potratů na sto narozených byl v mezikrajském srovnání jeden z nejnižších.

Ročně na Vysočině umírá kolem pěti tisíc osob, mezi kterými mírně převažují muži. Počet zemřelých na tisíc obyvatel je v kraji v regionálním srovnání podprůměrný. Muži i ženy na Vysočině nejčastěji umírají na nemoci oběhové soustavy a na novotvary, přičemž prvně jmenované nemoci jsou relativně častější u žen, ty druhé se relativně častěji vyskytují u mužů. Naděje dožití u žen v Kraji Vysočina postupně stoupá, ale naděje dožití u mužů v posledních letech stagnuje. V mezikrajském srovnání je naděje dožití u obou pohlaví nadprůměrná.

Počet uzavíraných sňatků na Vysočině v posledních letech stoupal, uzavírají je však podstatně starší snoubenci než tomu bylo v minulosti, ve srovnání s celorepublikovou úrovní jsou však stále ještě relativně mladí. Počet ženichů i nevěst s cizím občanstvím je na Vysočině ve srovnání s ostatními kraji velmi nízký.

Počet rozvodů v kraji rok od roku kolísá, rozvodovost je však na Vysočině v regionálním srovnání stabilně podprůměrná. V kraji rostl podíl manželství rozvádějících se po dlouhém soužití, s tím korespondoval i snižující se podíl rozváděných manželství s nezletilými dětmi.

Vysočina patří k řadě krajů ČR s dlouhodobě záporným migračním saldem, zvláště u žen. Vysočina sice není příliš zajímavá pro cizince, kteří tvoří jen asi dvě procenta populace kraje, přesto však právě migrace ze zahraničí pomohla Vysočině předejít ještě většímu úbytku obyvatel.

Vysočina, kraj malých obcí, je už ze své podstaty spíše konzervativní. Tudíž v něm stále ještě převládají muži i ženy žijící v manželství a má po Zlínském kraji druhý nejvyšší podíl věřících osob.

Podle dosud platné projekce obyvatel do roku 2050 by se měl dále snižovat počet obyvatel kraje. Dále by se měl zvyšovat podíl obyvatel pětadesátiletých a starších na úkor dětí do 15 let a zejména obyvatel v produktivním věku.

Na Vysočině postupně ubývá obyvatel se základním vzděláním a přibývá mužů a žen s vysokoškolským vzděláním, nejrozšířenějším stupněm vzdělání však stále zůstává střední bez maturit u mužů a střední s maturitou u žen.

V počtech žáků a studentů na školách se odráží populační vývoj předchozích let. V minulých letech se tak postupně zvyšoval počet žáků základních škol, zatímco střední a vyšší školy v kraji se potýkaly s úbytkem žáků. Snižoval se i počet studentů vysokých škol, kteří navíc stále musí z velké většiny při cestě za vzděláním opouštět kraj. Zastoupení dívek mezi studenty středních i vysokých škol bylo nejvyšší ze všech krajů ČR.

V posledních letech rostl na Vysočině počet zaměstnaných osob až na maximum v roce 2018, úměrně tomu ubývalo nezaměstnaných. Snižoval se počet ekonomicky neaktivních osob, zejména žen. Míra ekonomické aktivity dosáhla maxima též v roce 2018. Zvláště přibývalo zaměstnanců, zejména žen. Ve srovnání s celou ČR je na Vysočině relativně méně zaměstnavatelů i osob pracujících na vlastní účet.

Muži i ženy jsou v kraji nejčastěji zaměstnáni ve zpracovatelském průmyslu, dalším významným odvětvím je u mužů stavebnictví a zemědělství, u žen velkoobchod a maloobchod, zdravotnictví a sociální péče, totéž platí pro vzdělávání.

V roce 2011 na Vysočině vyjíždělo za prací téměř 65 tisíc osob, převážně mužů. Nejčastěji vyjížděli v rámci svého správního obvodu ORP, nejrozšířenějším dopravním prostředkem byl automobil.

V úrovni mezd v podnikatelské i nepodnikatelské sféře na Vysočině stále přetrvávají rozdíly mezi muži a ženami, stejně tak zůstává realitou zaostávání mzdové úrovně v kraji za republikovým průměrem.

Ve vývoji registrované nezaměstnanosti se dá vysledovat značná sezónnost, patrná zvláště u mužů. V rámci kraje jsou též patrné regionální rozdíly – tradičně nejnižší nezaměstnanost na Pelhřimovsku a nejvyšší na Třebíčsku. Též je možno pozorovat, že dlouhodobou nezaměstnaností trpí více ženy, které se ale na Vysočině na rozdíl od většiny krajů podílejí na celkovém počtu nezaměstnaných méně než 50 %.

Rozsah ambulantní lékařské péče sice roste u obou pohlaví, celkově však stále platí, že lékaře navštěvují častěji ženy než muži. Naopak klesal počet hospitalizovaných v nemocnicích na území kraje, což však neplatilo pro seniory obou pohlaví.

Celkový nárůst počtu důchodců na Vysočině ovlivnilo především zvýšení počtu starobních důchodců. Pro Vysočinu je charakteristický především mimořádně vysoký podíl předčasných starobních důchodů, u mužů i žen v mezikrajském srovnání nejvyšší. Průměrná výše starobních důchodů v kraji stále zaostává za celorepublikovým průměrem (u mužů třetí nejnižší, u žen čtvrtá nejnižší mezi kraji ČR).

Nejčastějším typem domácnosti na Vysočině jsou stále úplné rodinné domácnosti, v drtivé většině manželské páry. Neúplné rodiny mají v čele nejčastěji ženu. Mezi domácnostmi jednotlivců převládají v mladším věku muži, v pokročilejším věku naopak ženy.

Využívání informačních technologií je v kraji o něco méně rozšířené než v celé České republice a obecně jsou těmito technologiím na Vysočině o něco otevřenější muži než ženy.

Základní umělecké školy jsou na Vysočině jednoznačně dívčí doménou, naopak sportu holdují mnohem častěji muži a chlapci. Nejmasovější členskou základnu má v kraji kopaná.

Ženy na Vysočině se na kriminalitě podílely mnohem méně než muži, častěji se ale objevovaly mezi oběťmi násilných trestných činů. Relativně více se podílely na hospodářské kriminalitě.

Ze závislosti na opiátech i z poruch příjmu potravy se na Vysočině léčí relativně málo osob, v prvním případě jde častěji o muže, ve druhém o ženy. V mezikrajském srovnání patří Vysočina k regionům s nejnižším počtem osob léčených ze závislostí.

Ženy se v Kraji Vysočina méně často objevovaly též mezi viníky dopravních nehod, relativně častěji však trpěly jejich následky, zvláště jako spolujezdkyně v motorových vozidlech.

Ve volbách do krajského zastupitelstva se postupně zvyšoval počet kandidujících žen i zvolených zastupitelek, snížila se však úspěšnost kandidujících žen.

Ve volbách do obecních zastupitelstev na Vysočině rostl počet kandidujících žen i jejich podíl na celkovém počtu kandidátů. Rostl i počet zvolených zastupitelek a jejich podíl na celkovém počtu zastupitelů, avšak vzhledem k rychlejšímu růstu počtu kandidátek jejich úspěšnost ve volbách stagnovala. Obecně platí, že největší šanci na zvolení měli kandidáti i kandidátky v nejmenších obcích, nejmenší pak ve velkých městech kraje.

Krajský úřad Kraje Vysočina jako zaměstnavatel věnuje velkou pozornost genderové problematice a uplatňování principu rovných příležitostí.

